

## บทที่ ๑

### ข้อมูลเบื้องต้นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง เรื่องเล่าที่เรียกว่า "วรรณกรรมมุขปาฐะ" และ "วรรณกรรมที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร" ที่นิยมเล่าสู่กันฟัง หรือขับลำ อ่านในที่ประชุมชนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย กิจกรรมการเล่า การขับลำ การอ่าน วรรณกรรมสู่กันฟัง เป็นกิจกรรมที่นิยมกันในสังคมสมัยอดีต โดยเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะ (นิทาน ปริศนาคำทาย เพลงเด็ก เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ) และวรรณกรรมลายลักษณ์

การเล่านิทานเป็นกิจกรรมบันเทิงใจ ที่มนุษย์ได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักสร้างมหรสพประเภทอื่น ๆ จนไม่อาจจะกำหนดได้ว่ามนุษย์รู้จักเล่านิทานกันมาแต่ครั้งใด การเล่านิทานนี้เล่าได้ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ไม่ต้องมีพิธีรีตองแต่อย่างใด ฉะนั้นการเล่านิทานจึงนิยมเล่ากันแพร่หลายในทุกชาติทุกภาษา ทุกชนชั้นทุกเพศและทุกวัย ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะอื่น ๆ เช่น เพลงเด็ก เพลงพื้นบ้าน และปริศนาคำทาย ก็เป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะโอกาสมีสถานที่เอื้ออำนวยในการร่วมกิจกรรมเหล่านั้นได้ดีในสังคมไทยสมัยอดีต

#### ๑. นิยามวรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง ผลผลิตทางภูมิปัญญาของนักปราชญ์ ผู้รู้พื้นบ้าน ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมมนุษย์ทั้งด้านความบันเทิงใจและสาระความรู้อื่น ๆ โดยเฉพาะคติสอนใจ ฉะนั้นวรรณกรรมท้องถิ่นจึงหมายถึง (๑) วรรณกรรมมุขปาฐะ คือเรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมาผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และแพร่หลายอยู่ในสังคมนั้นจนถึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และปริศนาคำทาย ฯลฯ (๒) วรรณกรรมลายลักษณ์ คือวรรณกรรมนิทาน ตำนาน คำสอน ที่นักปราชญ์ได้บันทึกไว้เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการขับ การอ่าน หรือใช้เป็นต้นแบบการแสดงพื้นบ้าน โดยบันทึกด้วย ภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ที่นิยมในท้องถิ่นนั้น

โดยนัยดังกล่าวข้างต้น เราอาจจะแบ่งวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยตามเขตวัฒนธรรมได้ ๔ กลุ่ม

- ๑) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง
- ๒) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ
- ๓) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน
- ๔) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

## ๒. วรรณกรรมท้องถิ่นแตกต่างกับวรรณคดีแห่งชาติอย่างไร

ความจริงแล้ววรรณกรรมท้องถิ่นและวรรณคดีแห่งชาติมีลักษณะทั่วไปเกือบไม่แตกต่างกัน ทั้งเนื้อหา รูปแบบ และจุดมุ่งหมายในการสรรค์สร้างวรรณกรรม เพียงแต่นักวิชาการส่วนหนึ่งได้ให้ความสำคัญในการศึกษาวรรณคดีแห่งชาติ และทอดทิ้งวรรณกรรมท้องถิ่นให้เป็นสิทธิหน้าที่ของชาวบ้านในภูมิภาค (มีความแตกต่างทางด้านภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ถิ่น) วรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้นเป็นแหล่งภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่ในบ้านไทย ซึ่งได้ถูกละเลยอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนาน นักวิชาการสาขาวรรณคดีไทยได้ให้ความสำคัญกับวรรณคดีแห่งชาติมาช้านาน จนมีประสบการณ์กับวรรณคดีว่ามีเนื้อหา รูปแบบที่เพียบพร้อมไปด้วย สำนวนโวหารและฉันทลักษณ์อันประณีต ในทางตรงกันข้าม นักวิชาการเหล่านั้น เข้าไม่ถึงวรรณกรรมท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วย อักษรถิ่น ภาษาถิ่น และฉันทลักษณ์ท้องถิ่น จึงทอดทิ้งไม่ได้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เมื่อราว พ.ศ.๒๕๐๘ หลักสูตรวิทยาลัยครูได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าง ได้มีกระบวนวิชา คติชนวิทยา และภาษาถิ่น ต่อมาในหลักสูตรวิทยาลัยครู ปี พ.ศ.๒๕๑๘ ได้เพิ่มกระบวนวิชา วรรณกรรมท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักวิชาการได้เริ่มสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็เริ่มให้ความสำคัญกับเรื่องราว และข้อมูลท้องถิ่นมากขึ้นเป็นลำดับ

ในที่นี้จะพยายามชี้ให้เห็นว่า วรรณคดีแห่งชาติและวรรณกรรมท้องถิ่น มีเนื้อหา รูปแบบ และบริบท แตกต่างและคล้ายคลึงกันอย่างไร

การพิจารณาวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อแยกออกจากวรรณคดีแห่งชาติ เราอาจจะพิจารณาได้จากผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์วรรณกรรม คือ ผู้ใช้ ผู้อ่าน ผู้คัดลอก และแนวคิดของวรรณกรรมนั้น ๆ หากเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ นั้น เราอาจจะใช้เกณฑ์พิจารณาจาก ภาษาถิ่น ฉันทลักษณ์ท้องถิ่น และอักษรท้องถิ่นอีกด้วย โดยทั่วไปวรรณกรรมท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้

### ๑) ชาวบ้านทั่วไปมีสิทธิ์เป็นเจ้าของวรรณกรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

- ชาวบ้านและพระภิกษุ เป็นผู้สร้างสรรค์(ประพันธ์) และคัดลอก
- พระภิกษุนำมาเทศน์ให้ชาวบ้านฟัง ถ้าเป็นนิทานคติธรรม และชาดก
- ชาวบ้านนำมาอ่านในที่ประชุมชน หรือ นำมาเป็นบทของการแสดงที่หมู่บ้าน เช่น เล่าคำว (ภาคเหนือ) ลำเรื่อง หรือลำพื้น (ภาคอีสาน) สวดหนังสือ และเล่นโนห์รา (ภาคใต้) ขับเสภา และเล่นละครนอก (ภาคกลาง)
- นำมาเล่านิทานในครัวเรือน

### ๒) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยมีมุ่งที่จะสำเร็จอารมณ์ และแทรกคติธรรมของพุทธศาสนา เช่น

- ภาคกลาง นางสิบสอง ปลาบู่ทอง พิกุลทอง โสนน้อยเรือนงาม นางแก้วหน้าม้า คาวีพหลวิชัย โมงป่า มณีพิชัย สุบิน
- ภาคเหนือ หงส์หิน พระแสงเมืองหลงถ้ำ ช้างโพงนางผมหอม จำปาสีตัน วงศ์สุวรรณ เจ้าสุชน นางแดงอ่อน สังข์ทอง (สุวรรณหอยสังข์) ก่ำก่าดำ ฯลฯ
- ภาคอีสาน สินไช (สังข์ศิลป์ชัย) ท้าวสีทน (พระสุทนต์โมหิรา) กาละเกด นางผมหอม ท้าวขุณนางอ้ว ท้าวผาแดงนางไอ่ ไก่แก้ว กำพำผีน้อย จำปาสีตัน ฯลฯ
- ภาคใต้ นางสัปดน (นางแก้วหน้าม้า) นายตัน วันคาร โมหิรา (มโหิรา) เจ็ดจจา โสนน้อย วรวงศ์ สุวรรณสิน สุวรรณหงส์ ชาลวัน สุบินกุมาร ฯลฯ

๓) **วรรณกรรมท้องถิ่นใช้ภาษาถิ่น สำนวนท้องถิ่น ฉันทลักษณ์ท้องถิ่น**

วรรณกรรมท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นลายลักษณ์ และเรื่องเล่า (นิทาน) ในเรื่องเดียวกัน นั่นคือได้พบต้นฉบับที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่เป็นภาษาถิ่น ฉันทลักษณ์ท้องถิ่น และอักษรท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกัน ก็พบว่า มีเรื่องเล่า (นิทาน) ที่เป็นสำนวนภาษาถิ่นในเรื่องนั้น ๆ ด้วย แม้ว่าบางครั้งจะมีโครงเรื่องแปลกแยกไปจากต้นฉบับลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นธรรมชาติของนิทานพื้นบ้านที่มีการเพิ่มเติมเสริมแต่ง หรือตัดทอนไปบ้าง

๔) **วรรณกรรมท้องถิ่นใช้อักษรท้องถิ่นบันทึก** หากเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ จะพบว่าแต่ละท้องถิ่นจะใช้อักษรท้องถิ่นนั้น ๆ บันทึก

ภาคกลาง วรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทกลอนสวด (กาพย์ฉมัง ยานี สุรางคณางค์) กลอนนิทาน และกลอนบทละครนอก จะบันทึกด้วยอักษรไทย หากเป็นนิทานชาดกมักจะเป็นอักษรขอม (เขียนเป็นภาษาไทย)

ภาคเหนือ วรรณกรรมลายลักษณ์ภาคเหนือ จะเป็นนิทานชาดกกิติ คำวชกิติ หรือวรรณกรรมประเภทโคลงกิติ ใช้อักษรตัวเมือง หรืออักษรล้านนาไทย (อักษรยวน) ซึ่งเป็นอักษรที่ใช้ในราชอาณาจักรล้านนามาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย และเสียมความนิยมเมื่อชาวภาคเหนือเริ่มเรียนหนังสือไทยในโรงเรียนสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา

ภาคใต้ วรรณกรรมภาคใต้ประเภทลายลักษณ์ ส่วนใหญ่พบว่านิยมประพันธ์เป็นกลอนสวด (กาพย์ยานี ฉมัง สุรางคณางค์) ใช้อักษรไทยเขียนบันทึก ส่วนนิทานชาดกเขียนในใบลาน นิยมใช้อักษรขอม เช่นเดียวกับวรรณกรรมภาคกลาง

ภาคอีสาน มีอักษรใช้ ๒ แบบ คือ อักษรตัวธรรมใช้เขียนวรรณกรรมชาดก หรือนิทานคติธรรมที่ใช้เทศน์ ส่วนอักษรไทยน้อย (คล้ายอักษรลาว) ใช้เขียนวรรณกรรมนิทาน นิยายทั่วไป

๕) **ค่านิยมในวรรณกรรมท้องถิ่นยึดแนวปรัชญาพุทธศาสนา และจารีตประเพณีที่ยึดมั่น** นั่นคือแก่นของเรื่องจะเน้นกฎแห่งกรรม คือคนทำดีย่อมได้ดี (ตัวเอกของเรื่อง) คนทำชั่วย่อมได้ชั่ว (ตัวโกง)

และยังชี้ให้เห็นถึงสังคมมนุษย์ที่เต็มไปด้วย อัจฉริยภาพ โมหจริต โทสจริต โลภจริต และ การพลัดพราก แต่ผลสุดท้ายธรรมะย่อมชนะอธรรม นั่นคือ จะจบเรื่องเมื่อเหตุการณ์คลี่คลายสู่ยุคคุณธรรม

๖) **วรรณกรรมท้องถิ่นไม่มีนิพนธ์ลักษณะที่ซับซ้อน และคำศัพท์** นั่นคือ ใช้สำนวนท้องถิ่นที่เรียบง่าย ซึ่งชาวบ้านทั่วไปรู้เรื่อง และฉันทลักษณ์ที่นิยมในท้องถิ่นนั้น ๆ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางจะนิยมกลอนสวด กลอนนิทาน ซึ่งมีฉันทลักษณ์ไม่ซับซ้อน ส่วนกลอนบทละครนอกก็พบว่าไม่เคร่งครัดในฉันทลักษณ์มากเหมือนบทละครที่แต่งในราชสำนักสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ฯ

แต่อย่างไรก็ตาม การแยกวรรณกรรมท้องถิ่นออกจากวรรณคดีแห่งชาตินั้นค่อนข้างจะยาก เพราะเหตุว่าเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านไทยย่อมแพร่กระจายไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ และนักปราชญ์ท้องถิ่นนำมาประพันธ์ขึ้นตามภาษาถิ่น ฉันทลักษณ์ท้องถิ่น และอักษรท้องถิ่น อันเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปของการถ่ายโอนวัฒนธรรมราชบุรีมาสู่วัฒนธรรมหลวง เช่น เรื่องไกรทอง เรื่องขุนช้างขุนแผน เดิมเป็นนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ภายหลังได้มีการนำมาปรุงแต่งให้ประณีตด้วยฉันทลักษณ์ และโวหาร จึงจัดอยู่ในกลุ่มวรรณคดีแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังมีนิทานพื้นบ้านจำนวนหนึ่ง ที่แพร่กระจายทั้ง ๔ ภูมิภาค และแต่ละภูมิภาคก็ได้ปรุงแต่งตามสำนวนโวหารท้องถิ่น จนยากที่จะระบุว่าเป็นนิทานพื้นบ้านของภาคใด เช่น

๑) **สังข์ทอง ภาคกลาง** มี บทละครนอกฉบับสมัยอยุธยา และบทละครเรื่องสังข์ทอง ร.๒

ภาคเหนือ มี สุวรรณหอยสังข์(ฉบับคำวขอ) และสุวรรณสังข์ชาดก

ภาคอีสาน มี สุวรรณสังข์กุมาร หรือบางฉบับเรียกว่า สุวันสังข์ขาร์

ภาคใต้ มี สังข์ทองคำกาพย์

๒) **พระสุธน-มโนห์รา**

ภาคกลาง มี บทละครนอกเรื่องนางมโนห์รา ฉบับสมัยอยุธยา(ไม่จบเรื่อง)

ภาคเหนือ มี เจ้าสุธน (ฉบับคำวขอ)

ภาคอีสาน มี ท้าวสีทน แต่งเป็นโคลงสาร

ภาคใต้ มี มโนห์รานิบาต แต่งเป็นกลอนสวด(กาพย์ยานี ฉบับสุรางคณาถ์)

๓) **สังข์ศิลป์ชัย ภาคกลาง** มี สังข์ศิลป์ชัยกลอนสวด

ภาคเหนือ มี สังข์สิงห์ธนุชัย

ภาคอีสาน มี สินไซ (สังข์ศิลป์ชัย)

ภาคใต้ มี สังข์ศิลป์ชัยคำกาพย์

นอกจากนี้ยังพบนิทานอีกจำนวนหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในภาคต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า ๒ ภาค เช่น เรื่อง จำปาสี่ต้น วรรณคดี นางผมหมอม ท้าวโศวัตร์ สุวรรณหงส์ การเกิด รามเกียรติ์ อูสาบารส ฯลฯ วรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้ อาจจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันบ้าง ซึ่งเป็นลักษณะของวรรณกรรมพื้นบ้านนั่นเอง

### ๓. ชาวไทยเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นอย่างไร

ในสมัยอดีตวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งบันเทิงใจที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย ซึ่งต่างกับปัจจุบันที่มีสิ่งบันเทิงใจหลายรูปแบบ แม้ว่าในสมัยอดีตชาวไทยทุกภูมิภาคอ่านหนังสือได้น้อยมากก็ตาม แต่ก็มีโอกาสใกล้ชิดกับวรรณกรรมอย่างมาก นั่นคือชาวไทยได้จัดกิจกรรมเนื่องด้วยการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นหลายรูปแบบ หลายวิธีตามโอกาส เช่น การเล่านิทาน การขับลำ การฟังเทศน์นิทานคติธรรม การแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน ดังนี้

#### ๓.๑ การเล่านิทาน

ชาวไทยทุกท้องถิ่นนิยมเล่านิทานสู่กันฟัง มีปรากฏทั้งที่เล่านิทานฟังกันในครัวเรือน และเล่านิทานในที่ประชุมชน การเล่านิทานในครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับโอกาสและความพร้อมของผู้เล่าและผู้ฟัง ไม่เป็นพิธีการ ส่วนการเล่านิทานในที่ประชุมชนนั้นจะเป็นพิธีการมากขึ้น เช่น ในภาคเหนือมีการเล่านิทานในงานศพ ที่เรียกตามภาษาภาคเหนือว่า "เล่าเจ็ย" ส่วนภาคอีสานสมัยโบราณมีการเล่านิทานในงานศพ เรียกว่า "บุญจันเขื่อนดี" ภายหลังมีการนำหนังสือนิทานมาอ่านในบุญจันเขื่อนดี อีกด้วย ซึ่งผู้อ่านจะอ่านทำนองเสนาะ เรียกว่า "ลำ" มีลักษณะคล้ายกับการ "ลำเรื่อง หรือลำพื้น" ส่วนภาคกลางสมัยโบราณก็มีการเล่านิทานในงานบุญกุศลเช่นเดียวกัน ภายหลังผู้เล่านิทานจะแทรกตอนสำคัญ ๆ บางตอนเป็นทำนองขับลำ หรือทำนองแหล่ ในที่สุดก็เกิดการขับเสภา เช่น เสภาขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

#### ๓.๒ การขับลำวรรณกรรมท้องถิ่นในที่ประชุม

การขับลำวรรณกรรมท้องถิ่นในที่ประชุมชนนั้น นิยมกระทำกันทุกภาค ซึ่งแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่นจะนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาขับลำตามทำนองเสนาะของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้เป็นกิจกรรมบันเทิงใจแก่ผู้ที่มีาร่วมชุมนุมในงานบุญต่าง ๆ เช่น บุญขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน บวชนาค งานศพ เป็นต้น การขับลำทำนองเสนาะในท้องถิ่นทุกภูมิภาคนั้น มีทั้งวรรณกรรมที่เป็นมุขปาฐะ คือเพลงพื้นบ้าน และวรรณกรรมลายลักษณ์ คือนิทานนิยายท้องถิ่นบันทึกเป็นลายลักษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความบันเทิงแก่ที่ประชุมชนที่มาร่วมงานบุญงานกุศล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

## ๑. ภาคกลาง

วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของไทยสมัยก่อนที่จะจัดตั้งโรงเรียนสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ฉะนั้นผู้รู้ท้องถิ่นมักจะได้รับ การเรียนรู้อรรคการมท้องถิ่นโดยเฉพาะฉบับที่เป็นลายลักษณ์จากวัดเป็นส่วนใหญ่ แต่กระนั้นก็ตาม พบว่าวรรณกรรมประเภทนิทานนิยายได้รับการปรับเปลี่ยนมาเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงใจประหนึ่งมหรสพ อันเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ชาวบ้านที่อ่านหนังสือไม่ได้ ได้มีโอกาสเรียนรู้อรรคการมท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ดังนี้

### การสวดหนังสือ

คือการอ่านหนังสือประเภทกลอนสวดของภาคกลาง ซึ่งใช้วรรณกรรมที่ประพันธ์เป็นภาพย คือ ภาพยยานี ภาพยฉมัง ภาพยสุรางคณางค์ ฉะนั้นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ประพันธ์เป็นภาพยมักจะมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "กลอนสวด" เช่น ภาพยพระไชยสุริยา ภาพยเรื่องสังข์ศิลป์ชัยกลอนสวด ภาพยเรื่องสุบิน ภาพยเรื่องพระมาลัย เป็นต้น

การสวดหรือการอ่านทำนองเสนาะนั้น คือการอ่านตามฉันทลักษณ์ของภาพย เพียงแต่มีการเอื้อนตามทำนอง หรือเพิ่มเติมน้ำเสียง ลีลา จังหวะ ให้เข้ากับอารมณ์ของเนื้อเรื่องบ้าง การสวดนี้มักจะนิยมให้เด็กนักเรียนตามสำนักวัดต่าง ๆ ที่พอจะอ่านหนังสือได้ และเสียงดี สวดให้อุบาสกอุบาสิกาฟังในวันอุโบสถศีล (วันพระ) หนังสือวรรณกรรมที่ใช้สวดมักจะเป็น นิทานคติธรรม เช่น เรื่องสุบิน มโหสถ กลอนสวดเรื่องศุภมิตรชาดก กลอนสวดเรื่องสุริยคราสจันทรคราส สุวรรณหงส์ยนต์ ฯลฯ หรือ เรื่องอื่น ๆ ตามที่สำนักเรียนนั้น ๆ หาได้ ผู้ฟังจะได้รับ ความเพลิดเพลินจากลีลาทำนองเสนาะ และเนื้อเรื่องของนิทาน ในขณะที่เดียวกันจะได้คติธรรมจากแก่นของเรื่องในวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์สำนักเรียนวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงมักจะนำศิษย์มาสวดหนังสือวรรณกรรมที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในวันอุโบสถศีล ตามศาลารายในรอบอุโบสถ เพื่อให้ผู้ที่บำเพ็ญกุศลที่วัดพระแก้วได้เลือกฟังตามใจสมัคร ฉะนั้นการสวดหนังสือนิทานจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "สวดโอ้อ้อวิหารราย"

นอกจากนี้ยังพบการสวดหนังสือในพิธีกรรมทางศาสนาด้วย นั่นคือ การสวดหนังสือพระมาลัยในงานศพ ชาวภาคกลางจะนำหนังสือภาพยพระมาลัยมาสวดในงานศพ ซึ่งใช้ชาวบ้านที่อ่านหนังสือได้มาร่วมวงสวดพระมาลัย ดำเนินเรื่องตามเนื้อหาของหนังสือ เพียงแต่ผู้สวดส่วนใหญ่จะเป็นนักเล่นเพลงพื้นบ้าน จึงสามารถใส่ทำนองเพลงตามเนื้อเรื่องได้อย่างไพเราะ ทำนองเพลงมักนิยมเพลงมอญ เช่น มอญดูดาว เป็นต้น แต่บางครั้งคณะผู้สวดยังนำนิทานเรื่องอื่น ๆ มาสวดแทรกบ้าง เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ เรียกว่า "สวดนอก" (คือสวดนอกเรื่องพระมาลัย)

## การขับเสภา

การขับเสภาเป็นการอ่านทำนองเสนาะของวรรณกรรมแบบหนึ่ง และเรื่องที่ยกมาใช้ขับเสปามักจะเป็นเรื่องเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ในสมัยอดีตเจ้าภาพ งานบวชขนาด งานแต่งงาน ทอดกฐิน ฯลฯ จะหาผู้ที่มีฝีปากมาขับเสภาให้ผู้มาร่วมงานบุญงานกุศลฟัง การขับเสปานั้นจะใช้ "กรับ" เป็นเครื่องประกอบจังหวะชนิดเดียว และมีผู้ขับเพียงคนเดียว ภายหลังต่อมามีการปรับปรุงเป็นผู้ขับเสภาหลายคน จนถึงมีการแต่งตัว ออกท่าทางฟ้อนรำตามเนื้อเรื่องด้วย เรียกว่า "เสภาทรงเครื่อง"

## การเทศน์

การเทศน์ เป็นกิจกรรมที่เผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นวิธีหนึ่ง ต่างแต่จะใช้พระภิกษุเป็นผู้เทศน์ เรื่องที่นำมาเทศน์มักจะเป็นวรรณกรรมชาดก หรือวรรณกรรมนิทานคติธรรม การเทศน์นั้นอ่านหนังสือให้สำเนียงเฉม ๑ ขึ้นเสียงสูงต่ำบ้าง เช่น เทศน์แหล่ในพิธีเทศน์มหาชาติ(พระมหาเวสสันดรชาดก) หากนำส่วนที่ไม่ใช่เนื้อหาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดก จะเรียกว่า "แหล่นอก" (คือแหล่นอกเรื่องพระเวสสันดร)

ทำนองการแหล่มีการขึ้นเสียงสูง-ต่ำตามทำนองดนตรีอีกด้วย ซึ่งเป็นการขับลำประเภทเดียวที่ยินยอมให้พระภิกษุขับลำได้ ทำนองการแหล่นั้นก็คือ เพลงแหล่ปัจจุบัน (เช่น เพลงแหล่ของชินกร ไกรลาส) กลอนแหล่ที่รู้จักกันทั่วไปได้แก่ แหล่บายศรี แหล่กกระจาบ แหล่สุวรรณสาม ฯลฯ

## ๒. ภาคเหนือ

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือได้มีการนำมาขับลำในที่ประชุมชน หรืออ่านทำนองเสนาะตามธรรมเนียมท้องถิ่นหลายรูปแบบ ดังนี้

### เล่าคำว

คือการนำบทกวีนิพนธ์ภาคเหนือที่เรียกว่า "คำวขอ" มาอ่านตามทำนองพื้นบ้านภาคเหนือในที่ประชุมชน คำวขอ นี้เป็นบทกวีนิพนธ์พื้นบ้านที่นักปราชญ์ภาคเหนือได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ขับลำ อาจจะ เป็นบทกวีนิพนธ์สั้น ๆ หรืออาจจะนำนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมาประพันธ์ตามฉันทลักษณ์คำวขอ ฉะนั้นคำวขอ จึงมีความหมายว่า (๑) เป็นรูปแบบฉันทลักษณ์ของท้องถิ่นภาคเหนือ และ (๒) เป็นชื่อวรรณกรรมท้องถิ่นที่ประพันธ์ด้วยฉันทลักษณ์คำวขอ คำวขอเป็นฉันทลักษณ์ภาคเหนือที่นิยมระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๐๐-๒๔๖๐ วรรณกรรมประเภทคำวขอที่สำคัญ ได้แก่ หงส์หิน เจ้าสุวัตนางบัวคำ คำวร้านางจม ก้าก้าดำ จำปาสีตัน นางสิบสอง สุวรรณหอยสังข์(สังข์ทอง) ช้างโพงนางผมหอม เจ้าสุชน(พระสุชน-มโนห์รา) สังข์ศิลป์ชัย (สังข์ศิลป์ชัย) เป็นต้น

การเล่าค่าวกระทำกันทั้งที่เป็นพิธีการ และภายในครอบครัว คือเล่าสู่กันฟังในครอบครัว เครื่องญาติ ส่วนที่เล่าค่าวแบบพิธีการนั้น เจ้าภาพจะจ้างผู้ที่ ขับลำเต่งมาอ่านวรรณกรรมประเภทค่าวขอในงานบวชลูกแก้ว (บวชเถร) งานแต่งงาน งานบวชเข้าสัง (งานทำบุญอุทิศแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว) ฉะนั้น การเล่าค่าวของภาคเหนือจึงเป็นเสมือนมหรสพชนิดหนึ่งนั่นเอง การขับลำ (เล่าค่าว) มีหลายทำนอง เช่น โกงเฮียวบง (โกงเรียวไฟ เป็นทำนองช้า เอื้อนเสียงยาว) ทำนองย่ำไฟ (ลีลาเร็ว) ทำนองวิงวอน (ลีลาอ่อนช้อยสร้อยเคร้าตามเนื้อเรื่อง) หรือบางครั้งก็เรียกทำนองตามชื่อเมือง เช่น ทำนองเมืองเชียงใหม่ ทำนองเมืองเกิ๋น ทำนองเมืองเชียงแสน ฯลฯ เป็นต้น

#### ขอ

ขอคือการขับลำที่มีดนตรีประกอบคือมี ปี ๓ เล่า (ปีแม่ ปีกลาง ปีก้อย) และในปัจจุบันเพิ่มสะล้อ (ขอแบบภาคเหนือ) และ ซึง (เครื่องดีดให้จังหวะ) การขอมักกระทำกันเป็นพิธีการ เช่น ในงานศพ งานแต่งงาน งานบวชขนาด และงานเฉลิมฉลองทั่วไปอีกด้วย

วงขอประกอบด้วย ช่างขอ (จ้างขอ) ๒-๕ คน นักดนตรี ๓-๕ คน หากขอเรื่องนิทานจะมีช่างขอมากกว่านี้ ธรรมเนียมการเล่นขอมักจะขับลำโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายหญิงและชาย แสดงลีลาโวหารเกี่ยวพาราสีกัน ทำนองขอมีหลายทำนอง เช่น ขอเพลงอ้อ ขอล่องน่าน ขอเงี้ยว ขอพระลอ ขอพม่า ขอเก็บนก (ขอเก็บเห็ด) ขอก้อม (ขอสั้น ๆ) เป็นต้น เนื้อร้องส่วนใหญ่ช่างขอจะขับลำด้วยกลอนสด คือใช้ปฏิภาณโวหารโต้ตอบกัน และบางครั้งอาจจะขอเป็นเรื่องนิทานพื้นบ้าน เช่น ขอเรื่องเจ้าสุวัตร-นางบัวคำ หรือขอพระลอ (มักจะนำตอนพระลอชมดวงมาขอ) เป็นต้น

#### การเทศน์

ในภาคเหนือพบว่านิทานพื้นบ้านจำนวนมากได้มีการประพันธ์เป็นสำนวนเทศน์ เรียกตามภาษาภาคเหนือว่า "ค่าวธรรม" นักปราชญ์พื้นบ้านภาคเหนือได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ตัวเอกของเรื่องเป็นชาติปางหนึ่งของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าต้องได้รับผลวิบากกรรมต่าง ๆ นานา คือใช้กรรม หรือใช้ชาติ ฉะนั้นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ของภาคเหนือ จึงเน้นที่ตัวพระเอกถูกรังแกจากกลุ่มอธรรมตลอดเรื่อง และมาจบเรื่องตอนที่พระเอกได้ปราบฝ่ายอธรรม และได้ครองเมืองอย่างสันติสุข ฉะนั้นจึงพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือจำนวนมากที่มีเนื้อเรื่องเดียวกันทั้งที่ประพันธ์เป็นสำนวนเทศน์ที่เรียกว่า "ค่าวธรรม" และประพันธ์ด้วยฉันทลักษณ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า "ค่าวขอ"

#### ๓. ภาคอีสาน

ชาวอีสานสมัยอดีตไม่ค่อยจะมีผู้อ่านหนังสือได้เช่นเดียวกับชาวไทยในภูมิภาคอื่น ๆ แต่กระ

นั้นก็ตามชาวอีสานมีโอกาสได้เรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นจากการฟังการอ่านหนังสือในที่ประชุมชนบ้าง ดูการ  
แสดงอื่น ๆ บ้าง ดังนี้

#### การอ่านหนังสือวรรณกรรมในอุ้งน้เอือนดี หรืออ่านหนังสือผูก

ในอุ้งน้เอือนดี (งานศพ) ชาวอีสานมีประเพณีการอ่านหนังสือวรรณกรรมเป็นทำนอง เสนาะ  
ที่เรียกว่า "ลำ" โดยเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดหาผู้ที่อ่านหนังสือเก่งและเสียงดีมาอ่าน หรือ "ลำ" ให้แขกที่  
มาร่วมงานบุญฟัง การขับลำหนังสือวรรณกรรมนี้มีทำนองเหมือนกับทำนองหมอลำประเภทหนึ่งที่เรียกว่า  
"ลำเรื่องหรือลำพื้น" วรรณกรรมท้องถิ่นที่นำมาอ่านนั้นจะประพันธ์ตามฉันทลักษณ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า "โคลง  
สาร" และเรื่องที่ยกนำมาขับลำได้แก่ เรื่องสินไซ (สังข์ศิลป์ชัย) ท้าวสีหน (พระสุธน-มโนห์รา)  
จำปาสีตัน (เนื้อเรื่องเหมือนกับสียอดกุมาร) นางผมหอม กาละเกต ท้าวโสวัตร์ ไก่แก้ว ฯลฯ ลักษณะ  
การอ่านหนังสือแบบนี้บางท้องถิ่นเรียกว่า "อ่านหนังสือผูก" ก็มี

#### การลำ หรือการเล่นหมอลำ

โดยปรกติจะมีผู้แสดง ๓ คน คือ หมอลำชายและหญิง หมอแคน (คนเป่าแคน) หมอลำชาย  
และหมอลำหญิง จะลำเกี่ยวกับตามโศลกท้องถิ่น เรียกว่า "ลำเกี่ยว" หากมีหมอลำชายสองคนลำ  
เกี่ยวหมอลำหญิง จะเรียกว่า "ลำชิงชู" แต่บางครั้งหมอลำก็นำเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานมาลำเพื่อ  
เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ เรียกว่า "ลำเรื่อง" หรือ "ลำพื้น" เรื่องที่นำมาเล่นหมอลำมาก ได้แก่  
เรื่องสินไซ กาละเกต จำปาสีตัน ฯลฯ เป็นต้น ฉะนั้นชาวบ้านอีสานส่วนหนึ่งได้เรียนรู้วรรณกรรมโดย  
การฟังหมอลำ ซึ่งเป็นการละเล่นการแสดงที่นิยมมากในภาคอีสาน

#### การเทศน์

การเทศน์ในภาคอีสานพระภิกษุนิยมนำนิทานคติธรรมมาเทศน์เช่นเดียวกัน นั่นคือนักปราชญ์  
ท้องถิ่นได้ประพันธ์นิทานคติธรรมหรือนิทานพื้นบ้านเป็นส่วนเทศน์ด้วย ฉะนั้นจึงพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่น  
ภาคอีสานจำนวนมาก ที่มีทั้งฉบับสำนวนเทศน์และฉบับประพันธ์เป็นโคลงสารสำหรับอ่านในอุ้งน้เอือนดี  
การเทศน์วรรณกรรมคติธรรม หรือนิทานคติธรรมของภาคอีสานกระทำ เป็นพิธีการ ซึ่งนิยมกระทำระหว่าง  
เข้าพรรษาวันอุโบสถศีล (วันพระ) จะเริ่มเทศน์ตั้งแต่เช้าหลังพระภิกษุฉันจังหันแล้ว ไปตลอดวันจนจบเรื่อง  
โดยพระภิกษุแบ่งเนื้อหาละเอียดเปลี่ยนกัน หรือบางครั้งก็นิยมนิมนต์พระภิกษุวัดใกล้เคียงมาร่วมเทศน์  
ด้วย การเทศน์นิทานคติธรรมระหว่างพรรษานี้เรียกว่า "เทศน์ไตรมาส" เรื่องที่ยกนำมาเทศน์ ได้แก่  
เรื่องท้าวคชนาม เรื่องกำพร้าผีน้อย เรื่องท้าวโสวัตร์ เรื่องเสียวสวาสดี เรื่องสุพรหมโมกษา เรื่องไก่  
แก้ว ฯลฯ

#### ๔. ภาคใต้

ประชาชนชาวภาคใต้ก็เช่นเดียวกับชาวไทยภาคอื่น ๆ ที่เรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นจากการฟัง การอ่านวรรณกรรมในที่ประชุมชน การดูการละเล่นและการแสดงต่าง ๆ ของท้องถิ่น ดังนี้

##### การสวดหนังสือหรือสวดค่าน

ชาวภาคใต้มีการอ่านหนังสือประเภทกาพย์ตามทำนองเสนาะที่เรียกว่า "สวดหนังสือ" การสวดหนังสือกลอนสวดตามระเบียบวิหารวัดพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า "สวดค่าน" การสวดนี้นิยมใช้ผู้ใหญ่ที่ชำนาญเชิงร้องรำ เช่น นักเทศน์ นายหนัง (คนพากย์หนังตลุง) นักเล่นมโนห์รา การสวดหนังสือนั้นก็คือการอ่านทำนองเสนาะตามฉันทลักษณ์ของกาพย์ (กาพย์ยานี ฉมัง สุรางคณาจักษ์) เพียงแต่ผู้สวดจะเอื้อนเสียง เล่นเสียง เล่นลูกคอ ตามความสามารถของนักสวด เรื่องที่นิยมนำมาสวด ได้แก่ สุบิน วันคาร ทินวงศ์ พระรถเสน กระจ่างทอง และเสื่อโค เป็นต้น

##### สวดหนังสือพระมาลัย

ในสมัยอดีต ชาวภาคใต้นิยมนำกาพย์เรื่องพระมาลัย มาสวดในงานศพเช่นเดียวกับชาวภาคกลาง การสวดพระมาลัยจะเริ่มสวดเมื่อพระภิกษุสวดมนต์จบแล้ว คณะสวดมาลัย (ชาวบ้านที่สวดเรื่องพระมาลัย) จะนั่งล้อมวงใกล้ ๆ ศพ พอตอนดึก ๆ คณะสวดมาลัยอาจจะนำเรื่องนิทานพื้นบ้านมาสวดสลับบ้าง เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เรียกว่า "สวดนอก" หรือ "ลำนอก" เช่น เรื่องจันทโครพ ลักษณะวงศ์ ฯลฯ การสวดหนังสือนี้ยังพบว่าในชนบทจังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีคณะสวดอยู่ในปัจจุบัน

#### ๓.๓ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน

ชาวไทยทุกภูมิภาคจะนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาเป็นบท หรือต้นเรื่องของการแสดงมหรสพ ซึ่งศิลปะการแสดงพื้นบ้านแต่ละภาคย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งรูปแบบของนาฏกรรม ทำนองร้องลำ และเครื่องดนตรี ฉะนั้นชาวบ้านมักจะจดจำเนื้อเรื่องของวรรณกรรมท้องถิ่นจากการดูการละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงนั้นให้ความบันเทิงใจแก่ชาวบ้านได้มาก เพราะมีทั้งดนตรี การแสดงท่าทาง การฟ้อนรำ การแต่งตัวของนักแสดงตามเนื้อเรื่อง ตัวอย่างเช่น

##### ๑) มโนห์รา หรือ มโนห์รา-ชาตรี

มโนห์รา เป็นการแสดงที่นิยมมากในภาคใต้ จนถือว่าเป็นศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องที่นิยมนำมาแสดง คือเรื่องพระสุชน-มโนห์รา ศิลปะการแสดงประเภทนี้พบว่ามีแสดงในภาคกลางเช่นเดียวกัน แต่รูปแบบมีการคลี่คลายต่างกันอยู่บ้าง ภายหลังในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมี

ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ละครชาตรี" ละครชาตรีของภาคกลางนั้นนิยมนำเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแสดง เหมือนละครนอก

#### ๒) ละครนอก

ละครนอกเป็นศิลปะการแสดงของภาคกลาง ซึ่งนิยมเล่นกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาสืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ละครนอกนั้นใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วนทั้งตัวพระและตัวนาง มีวงปี่พาทย์ประกอบตัวละครสำคัญแต่งเครื่องทรง มีเวที (โรง) แสดงเป็นเรื่อง เรื่องที่นิยมแสดงได้แก่เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น นางแก้วหน้าม้า สังข์ทอง คาวี พิรุณทอง โมงป่า ฯลฯ (ละครใน คือละครของราชสำนัก ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน)

#### ๓) ลิเก

ลิเกเป็นการแสดงของภาคกลาง ที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา และพัฒนาต่อมาเรื่อย ๆ มีวงปี่พาทย์ ตัวสำคัญแต่งกายด้วยเครื่องทรง มีม่านกัน มีเวที ขรรชนิยมการแสดงต้องมีการออกแขกก่อนเริ่มแสดง ในสมัยอดีตลิเกมักแสดงเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ แต่ปัจจุบันได้นำนิยายสมัยใหม่มาแสดงด้วย

#### ๔) หนังสด (โขนสด)

หนังสดเป็นศิลปะการแสดงที่นิยมในภาคกลางเช่นเดียวกัน มีโรงแสดง มีปี่พาทย์ (นิยมใช้ดนตรีของหนังตะลุง) แต่งกายคล้ายโขนแต่สวมหัวโขนเปิดหน้า ในการแสดงตัวแสดงจะร้องเอง เจาจเอง และส่วนใหญ่ไม่มีการบอกรบ ผู้แสดงจะจดจำบทเอง หรือร้องกลอนสด ลีลาการร้ายรำ หรือเต้นรวดเร็วเลียนลีลาจากการเต้นหนังตะลุง ผู้เต้นจะโยกตัวไปมาคล้ายลีลาเชิดหนังตะลุง ตามจังหวะกลอง ตึก และโทน

#### ๕) ละครขอ

ละครขอเป็นศิลปะการแสดงของภาคเหนือ ละครขอได้ปรับปรุงมาจากขอ (เพลงขอ) ของภาคเหนือ เพิ่มช่างขอ และแสดงเป็นเรื่อง มีฉาก และแสดงลีลาฟ้อนรำตามเนื้อเรื่อง บทของละครขอได้ปรับปรุงมาจากวรรณกรรมประเภทคำขอ บทละครขอที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ เรื่องน้อยใจยา (เคยแสดงในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเจ้าดารารัศมีครบ ๔ รอบ เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๔) เรื่องหงส์หิน เรื่องเจ้าสุวัตรนางบัวคำ เรื่องพระแสงเมืองหลงถ้ำ ฯลฯ ละครขอปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบไปมาก เช่น มีเครื่องดนตรีสากล เช่น อีเล็กโทรน กีตาร์ และมีการร้องเพลงลูกทุ่งโซวี่อีกด้วย

#### ๖) ลิเกโต หรือจ๊าดโต

ศิลปะการแสดงของชาวไทยใหญ่ มีเครื่องดนตรีประกอบ ผู้แสดงทั้งชายและหญิงแสดงเป็นเรื่องราว มีเวที มีธรรมเนียมการแสดงคล้ายละครร้อง คือผู้แสดงร้องเอง เจาจาเอง และแสดงท่าทางประกอบ (ไม่พออนรำ) ปัจจุบันยังนิยมแสดงกันที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และบางอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น แม่จัน แม่สาย เป็นต้น

#### ๗) หนังตะลุง

หนังตะลุง เป็นศิลปะการแสดงประเภทหนึ่งที่นิยมมากในภาคใต้ ธรรมเนียมการแสดงใช้หนังแกะเป็นรูปปลุสสวยงาม เรียกว่าตัวหนัง ผู้พากย์ (ขับร้อง เจาจา) เรียกว่า นายหนัง มีเครื่องดนตรีสำคัญ คือกลองตุ๊ก โทน ฉิ่ง ปัจจุบันมีเล่นในภาคใต้ทุกจังหวัด จังหวัดเพชรบุรีและใกล้เคียง ส่วนภาคอีสาน เรียกว่า "หนังประโมทัย" บ้าง "หนังปลัดตือบ้าง" หรือ หนังตะลุงอีสาน แต่ธรรมเนียมการเล่นต่างจากภาคใต้อยู่บ้าง บางคนนิยมใช้แคน ซึ่ง (พิณ) เป็นดนตรีประกอบ และขับร้องตามทำนองสำภาคอีสานก็มี เรื่องที่นิยมเล่นในภาคอีสาน ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เช่น ท้าวสีทน สินไซ กาละเกต นางแดง อ่อน ฯลฯ ส่วนหนังตะลุงภาคใต้ นิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์ แต่ในปัจจุบันยังนำเรื่องนิยายไปแสดงหนังตะลุงด้วย

#### ๘. ความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคม

วัดเป็นแหล่งกลางความรู้ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นในสมัยอดีต ชาวไทยทุกภูมิภาคย่อมเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นจากวัดส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือ ได้ดูการละเล่นการแสดงพื้นบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านย่อมใช้วรรณกรรมเป็นบทในการดำเนินเรื่อง ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ เช่น เพลงพื้นบ้านของภาคต่าง ๆ ย่อมสัมพันธ์กับฉันทลักษณ์ที่นิยมใช้ในท้องถิ่นนั้น ๆ

ส่วนวรรณกรรมที่ประชาชนได้อ่าน ขับลำ รวมทั้งฟังเทศน์ ย่อมสร้างศรัทธา และเห็นคุณค่าของวรรณกรรมฉบับนั้นอีกด้วย เพราะเหตุว่าวรรณกรรมประเภทนิทานคติธรรม หรือชาดก ย่อมอ้างว่าเป็นชาติปางก่อนของพระพุทธเจ้า เป็นการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธต่อตัวเอกของเรื่องนิทานคติธรรม โดยพยายามจดจำพฤติกรรมและจริยวัตรของตัวเอกมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือเป็นตัวอย่างในการสั่งสอนอบรมบุตรและธิดา เป็นต้น

ในที่นี้จะอธิบายให้เห็นบทบาทและอิทธิพลของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคมโดยสังเขป ดังนี้

## ๑. วรรณกรรมพื้นบ้านมีอิทธิพลต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้านโดยตรง

การเล่นและการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ย่อมสัมพันธ์กับวรรณกรรมท้องถิ่นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น วรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ และลายลักษณ์ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านนั้นมุ่งที่จะให้ความบันเทิงใจ ความเพลิดเพลินสนุกสนานแก่ประชาชน ซึ่งพ่อเพลงแม่เพลง หรือนักขับลำ หรือนักเล่านิทานย่อมได้รับอิทธิพล หรือได้แบบอย่างทางฉันทลักษณ์มาจากวรรณกรรมท้องถิ่น นั่นคือนำบางส่วนบางตอนของวรรณกรรมท้องถิ่น มาร้อง มาเล่น แม้ว่านักเพลง นักขับลำจะดัดแปลงดัดตนด้วยตนเองได้ก็ตาม แต่ก็ต้องอาศัยรูปแบบฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นมาเป็นแม่แบบอยู่นั่นเอง ฉะนั้นจึงสรุปได้ดังนี้

๑) วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการขับลำ การเล่นเพลงพื้นบ้าน นั่นคือ เพลงพื้นบ้านในภูมิภาคใดย่อมรับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคนั้น เช่น การลำ (หมอลำ) ในภาคอีสาน การเล่นเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว ในภาคกลาง การชอ การเล่าคำว ในภาคเหนือ และการเล่นเพลงบอก และร้องโนห์รา ในภาคใต้ เป็นต้น

๒) วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่นย่อมใช้เป็นบทหรือต้นบทของการแสดงพื้นบ้าน เช่น ละครนอก ละครชาตรี หนึ่งสวด ลิเก(ภาคกลาง) ละครชอ และลิเกไต(ของภาคเหนือ) หมอลำเรื่อง และหนังปลัดดี(ภาคอีสาน) มโนห์รา หนึ่งตะลุง(ของภาคใต้) ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

## ๒. วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการอธิบายความเป็นมาของชุมชนและเผ่าพันธุ์

วรรณกรรมท้องถิ่นยังมีส่วนอธิบายความเป็นมาของกลุ่มชน ความเป็นพรรคพวกเดียวกัน และมีบรรพบุรุษของเผ่าพันธุ์เดียวกัน นอกจากนี้ภาษาไทยถิ่น อักษรท้องถิ่น และฉันทลักษณ์ท้องถิ่นในวรรณกรรมยังสร้างความภาคภูมิใจต่อชาวท้องถิ่นไม่น้อย เนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทตำนานยังอธิบายความเป็นมาของบรรพบุรุษประจำเผ่าพันธุ์อีกด้วย เช่น

- นิทานพื้นบ้านเรื่องท้าวแสนปม นิทานเรื่องพระยากงพระยาพาน นิทานเรื่องพระร่วงส่งส่วยน้ำ เป็นตำนานอธิบายความเป็นมาของบรรพบุรุษของชาวภาคกลาง

- นิทานเรื่องขุนบรม นิทานเรื่องปฐมมूल ปฐมกัลปนา (กล่าวถึงบรรพบุรุษคู่แรก คือปู่สังกะสา ย่าสังกะสี) เป็นตำนานอธิบายบรรพบุรุษของชาวอีสาน

- ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ตำนานพระเจ้าเจ็ดตน ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เป็นตำนานอธิบายความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชาวภาคเหนือ

## ๓. วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อกลางระหว่างบ้านกับวัด

ชาวไทยไม่ว่าภูมิภาคใดในสมัยอดีต นิยมไปวัดเพื่อการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น (อ่าน

ฟัง) เพราะเหตุว่า ชาวไทยเชื่อว่าการฟังธรรมนิยาย หรือนิทานคติธรรม เป็นกุศลผลบุญอย่างหนึ่งที่มี  
อานิสงส์สูงมาก สามารถได้บรรลุมรรคผลได้ด้วย ความเชื่อเรื่องนี้ได้รับรู้สืบทอดกันมา ดังปรากฏอยู่ใน  
เรื่อง **ศุภมิตกลอนสวด** ดังนี้

- เมื่อนั้นพระศาสดา โนม้หน้าเอามา ตรัสเทศนาธรรม  
ครั้นจบคาถา ฎีกาแล้วพลัน บ้างถึงอรหันต์ โสตามรรคผล
- ภิกษุทั้งหลาย ได้ฟังนิยาย พันทุกข์ทุกคน  
บ้างได้ถึงมรรค บ้างได้ถึงผล พันทุกข์ทุกคน บ้างได้นิพพาน
- ศุภมิตชาตก สมเด็จเจดิลก ผู้ครูอาจารย์  
ตรัสทำเทศนา จบเรื่องนิทาน พระศาสดาจารย์ ประมวลชาติพระองค์  
(จากเรื่องศุภมิตกลอนสวด ฉบับหอสมุดแห่งชาติ)

อีกประการหนึ่ง เป็นความเชื่อของชาวพุทธว่า การสร้างหนังสือธรรมนิยาย หรือชาดกถวาย  
วัดนั้น เป็นการสืบพระศาสนาให้ยืนยาวต่อไปจนถึงห้าพันพรรษา และได้อานิสงส์ผลบุญแรงกล้าอีกด้วย  
ฉะนั้น ชาวพุทธทุกภาคไม่ว่าภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ นิยมสร้างหนังสือวรรณกรรม  
ท้องถิ่นประเภทนิทานคติธรรมหรือธรรมนิยายถวายวัด หากเขียนหนังสือไม่ได้ก็จ้างวานผู้อื่นเขียนหนังสือ  
หรือคัดลอกให้ เพื่อนำไปถวายวัด อันเป็นสมบัติส่วนกลางของชุมชน ดังตัวอย่างคำอธิบายของผู้สร้าง  
หนังสือธรรมนิยายเรื่อง "สังข์ศิลป์ชัยกลอนสวด" (ฉบับหอสมุดแห่งชาติ) ดังนี้

- ข้าพเจ้าผู้เมีย สร้างเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ไว้ในพระศาสนา  
ตายไปชาตินี้ ไปเกิดชาติหน้า ขอให้ตัวข้า บุญญาอภัย  
○ เดชะข้าสร้าง ตามคำพระพุทธองค์ ขอให้ล้ำเลิศ  
ประเสริฐโดยตรง จะนึกสิ่งใด ได้ตั้งใจจง บุญนั้นช่วยส่ง ขอให้พ้นทุกข์  
○ ฯลฯ (ประมาณ ๕ บท)
- ดาตงยายมูล ตั้งใจเพิ่มพูน ขอพรใส่เกศา  
สร้างพระสังข์ศิลป์ชัย ด้วยใจศรัทธา ทำไว้นี้มา สร้างไว้จนจบ  
○ เกิดชาติใด ๆ ขอให้ได้พบ ให้ได้ประสม  
พบพระศรีอารีย์ ..... (ความขาดหายไป)

#### ๔. วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในสังคม

วรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีแก่นของเรื่องอิงอยู่กับหลักธรรมของพุทธศาสนา ฉะนั้นการ  
เทศน์นิทานชาดก หรือการอ่านธรรมนิยาย หรือการอ่านหนังสือวรรณกรรมอื่น ๆ ในที่ประชุมชนนั้น จึง  
มีส่วนในการปลูกฝังจริยธรรมแก่ผู้ฟังไปพร้อม ๆ กับการให้ความบันเทิงใจ นอกจากนี้ ผู้ฟังยังศรัทธาตัว

เอกของเรื่องทีกล่าวว่าเป็นพระโพธิสัตว์ คือชาติปางก่อนของพระพุทธเจ้า จึงมักจะจดจำพฤติกรรมและจริยวัตรมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือนำมาอบรมคุณธรรมของตน เช่น ความเชื่อเรื่องชาตินี้ชาติหน้า การเวียนว่ายตายเกิด และยอมรับว่าความทุกข์เวทนาในชาตินี้ของมนุษย์ย่อมเป็นผลมาจากบุญกรรมเมื่อชาติก่อน การถูกรังแก ถูกขูดรีดจะต้องได้รับทุกข์เวทนา หรือการพลัดพรากจากสิ่งที่รักเหล่านี้เป็นการใช้หนี้กรรมเมื่อชาติปางก่อนของมนุษย์ทุกคน

ส่วนวรรณกรรมภาคเหนือและภาคอีสาน นอกจากจะอิงอยู่กับหลักธรรมแล้ว ยังมีวรรณกรรมประเภทคำสอนจำนวนมากที่มีเนื้อหาอิงอยู่กับหลักธรรมและความเชื่อพื้นบ้าน วรรณกรรมประเภทนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสังคมอย่างมาก เช่น เจ้าวิฑูรสอนหลาน ธรรมดาสอนโลก พระลอสอนโลก ฯลฯ ของภาคเหนือ ปู่สอนหลาน อินทนิลสอนลูก ย่าสอนหลาน ฯลฯ ของภาคอีสาน วรรณกรรมประเภทคำสอนเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะชี้แนะในเรื่องจารีตประเพณี ความเชื่อ คือ "ฮีดบ้านคองเมือง" แต่ยังได้กล่าวถึงผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ประพฤติปฏิบัติตามบทบัญญัติของสังคม ว่า "ซิด"(ภาคเหนือ หมายถึงอับมงคลต่อตนเองและสังคม) และภาคอีสานเรียกว่า "ชะล่า" (อับมงคล) และ "เซ็ดขวง" (เป็นเสนียดจัญไรต่อตนเองและสังคม) อีกด้วย

วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทคำสอนของภาคกลางและภาคใต้ ไม่พบว่าได้เน้นถึงข้อห้าม หรือบทบัญญัติของสังคมเหมือนฉบับภาคเหนือและภาคอีสาน แต่คำสอนจะยึดแนวตามหลักธรรม และจริยธรรมที่พึงปฏิบัติ จึงไม่พบว่าวรรณกรรมคำสอนได้กล่าวถึงบทลงโทษเด่นชัด

#### ๕. วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อศิลปะพื้นบ้าน

วรรณกรรมท้องถิ่นยังมีอิทธิพลต่อศิลปกรรมพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านอีกส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะวรรณกรรมพุทธศาสนาและชาดก เช่น ภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังตามพระอุโบสถ หรือพระวิหารจะนิยมเรื่อง "ทศชาติ" และ พุทธประวัติ ดังปรากฏอยู่ทั่วไปในวัดสำคัญ ๆ ของภาคกลาง

ส่วนภาคเหนือ ศิลปินพื้นบ้านได้นำนิทานพื้นบ้านอันปรากฏอยู่ใน "ปัญญาชาดก" (นิทานพื้นบ้าน ๕๐ เรื่องที่ประพันธ์เป็นชาดก) มีเขียนตามฝาผนัง ดังนี้

สุวรรณลอยสังข์ (สังข์ทอง) ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารลายทอง วัดพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พระแสงเมืองหล่งคำ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และวัดท่าข้าม จังหวัดเชียงใหม่

พระเจ้าสิบชาติ หรือภาคกลางเรียกว่า ทศชาติ ภาพจิตรกรรมที่วิหารวัดบวรนิเวศ กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่

**คันธกุมาร หรือคัชกุมาร** (เรื่องเดียวกับภาคอีสานเรียกว่า คัชนาม หรือ คันชนาม)  
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารจตุรमुख วัดภูมินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

**จันทคาธ (จันทคราส)** จิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว จังหวัดน่าน

**พุทธประวัติ และชาดก** จิตรกรรมฝาผนังวิหารน้ำแต้ม วัดลำปางหลวง จังหวัดลำปาง

ส่วนภาคอีสานก็นิยมนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเช่นเดียวกัน นั่นคือ บางส่วนของฝาผนังก็ใช้เรื่องพุทธประวัติ หรือ พระเจ้าสิบชาติ (ทศชาติ) และฝาผนังบางส่วนก็ใช้เรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นที่เชื่อว่าเป็นชาดก เช่น

**เรื่องสินไซ** (สังข์ศิลป์ชัย) ฝาผนังโบสถ์วัดฝางแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

**เรื่องพระลักพระลาม** (รามเกียรติ์) วัดหนองบัว อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

**เรื่องพระเจ้าสิบชาติ** และมหาเวสสันดรชาดก วัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลฯ

**เรื่องพระเวสสันดรชาดก** วัดหน้าพระธาตุ ตำบลบ้านตะครุ อำเภอปากช่องชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

ส่วนในภาคใต้ก็นิยมเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยนำเรื่องพุทธประวัติ และทศชาติ ได้แก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีฆาตวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารม้า วิหารโพธิลังกา วัดพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ฯลฯ เป็นต้น

#### ๕. วรรณกรรมท้องถิ่นแตกต่างกับนวนิยายอย่างไร

นวนิยายและเรื่องสั้น เป็นแหล่งรวมพฤติกรรมมนุษย์(ตัวละคร) ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้าย โดยผู้ประพันธ์ได้นำมาผูกเรื่องราวให้เกี่ยวพัน แสดงพฤติกรรมร่วมกันตามเค้าโครงเรื่อง เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ลักษณะดังกล่าวข้างต้นนั้นมีความใกล้เคียงกับวรรณกรรมท้องถิ่นมาก โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทนิทาน แต่กระนั้นก็ตามเราสามารถพิจารณาจากกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหา จาก ตัวละครระหว่างนวนิยาย หรือ เรื่องสั้น กับวรรณกรรมท้องถิ่น จะเห็นความแตกต่างกัน ดังนี้

๑) ตัวละคร ตัวละครในนวนิยาย หรือเรื่องสั้น จะเป็นมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มีพฤติกรรมอุปนิสัยใจคอเหมือนคนในสังคมปัจจุบัน แต่ตัวละครในวรรณกรรมท้องถิ่นจะเป็น เจ้าชาย อสูร สัตว์ สัตว์ในนิยาย มีพฤติกรรมเหนือความเป็นจริง เช่น มีอภินิหาร มีอิทธิฤทธิ์ (เจ้าชาย-พระเอก) ส่วนยักษ์ อสูร นาค หรือ สัตว์ในป่าหิมพานต์ ก็แสดงพฤติกรรมร่วมกับมนุษย์ในเรื่องได้ ฉะนั้นตัวละครในวรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นบุคลิกสมมุติมากกว่าบุคลิกที่เป็นจริง และแบ่งเป็นฝ่ายธรรมะ และฝ่ายอธรรมชัดเจน

๒) ฉาก คือฉากในท้องเรื่องของนวนิยายหรือเรื่องสั้นจะเป็นฉากในสังคมจริง ผู้อ่านสามารถเข้าใจ รับรู้ว่าเป็นเรื่องในสังคมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หรือ สมัยอดีตที่ไม่ไกลมากนัก ส่วนฉากในท้องเรื่องของวรรณกรรมท้องถิ่นจะกล่าวถึงแดนมนุษย์ แดนสวรรค์ ป่าหิมพานต์ บาดาล ปะปนกัน ทั้งนี้

ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าเจ้าชาย(พระเอก) มีอิทธิฤทธิ์ มีอภินิหารเหนือกว่ามนุษย์ธรรมดา สามารถปราบได้ ทั้งโลกมนุษย์ สวรรค์ และบาดาล

๓) **เค้าโครงเรื่อง** นวนิยาย หรือเรื่องสั้น จะเป็นเค้าโครงเรื่องของมนุษย์จริง แสดงพฤติกรรมร่วมกันในสังคมมนุษย์ อุปนิสัยและบุคลิกภาพของตัวละครจะมีปฏิสัมพันธ์กันตามจารีตและสัญญาประชาคมของสังคมจริง ส่วนเค้าโครงเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นจะเป็นเรื่องราวเหนือความจริง ตัวละครสามารถมีอภินิหาร เหาะเหินเดินอากาศได้ ตัวละครที่เป็นสัตว์ก็พูดได้ เจรจาได้ ฯลฯ

๔) **บทสนทนา** นวนิยายหรือเรื่องสั้น นิยมใช้บทสนทนาช่วยในการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้ฟังเสียงตัวละครพูดเอง เจรจาเอง ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นไม่มีบทสนทนา ดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์เหมือนเล่านิทาน

๕) **การแก้ปมเรื่อง** นวนิยายหรือเรื่องสั้นจะใช้เหตุผลที่สมจริง ที่เลียนแบบชีวิตในสังคม ในการแก้ปมเรื่อง ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นจะใช้อภินิหารในการแก้ปมเรื่อง เช่น ตัวพระเอกถูกฆ่าตาย พระอินทร์ต้องมาช่วยชุบชีวิต ซึ่งเป็นการแก้ปมเรื่องที่ไม่มีเหตุผลไม่สมจริง

๖) **กลวิธีการเสนอเรื่อง** กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาของนวนิยายหรือเรื่องสั้นนั้น พยายามที่จะสร้างปมเงื่อนให้ผู้อ่านงงงัน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อาจจะเริ่มเรื่องด้วยตอนเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง (จุดสุดยอด) แล้วค่อยคลี่คลายเหตุการณ์ ไปตามลำดับจนจบเรื่อง หรืออาจจะใช้กลวิธีการซ่อนเงื่อน ซ่อนปมเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเรื่องต่อไปจนจบเรื่องก็มี ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นนำเสนอเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ และตามลำดับกาลเวลา ไม่เล่าย้อนกลับไปมาหน้าหลัง

๗) **การจบเรื่อง** นวนิยาย หรือเรื่องสั้นมีกลวิธีการจบเรื่องหลายรูปแบบหลายวิธีการ ยังสามารถสร้างปมเงื่อนให้ซับซ้อนเท่าใด การจบเรื่องย่อมสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านมากเท่านั้น โดยเฉพาะเรื่องสั้นนั้นนิยมจบเรื่องแบบเกินคาด นั่นคือดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านติดตามเรื่องไป และคาดเดาว่าเรื่องน่าจะจบแบบสมสุข แต่กลับปิดเรื่องให้ตรงกันข้ามหรือหักมุม ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นต้องจบเรื่องแบบสมสุข เจ้าชายต้องกลับบ้านเกิดเมืองนอนพร้อมกับมเหสี ได้ครองเมืองพบบิดามารดา

ฯลฯ

๕๔ ๕๕  
 ๕๖  
 ๕๗  
 ๕๘  
 ๕๙  
 ๖๐  
 ๖๑  
 ๖๒  
 ๖๓  
 ๖๔  
 ๖๕  
 ๖๖  
 ๖๗  
 ๖๘  
 ๖๙  
 ๗๐  
 ๗๑  
 ๗๒  
 ๗๓  
 ๗๔  
 ๗๕  
 ๗๖  
 ๗๗  
 ๗๘  
 ๗๙  
 ๘๐  
 ๘๑  
 ๘๒  
 ๘๓  
 ๘๔  
 ๘๕  
 ๘๖  
 ๘๗  
 ๘๘  
 ๘๙  
 ๙๐  
 ๙๑  
 ๙๒  
 ๙๓  
 ๙๔  
 ๙๕  
 ๙๖  
 ๙๗  
 ๙๘  
 ๙๙  
 ๑๐๐